

УДК 80

ББК 81.2-2

**РОЦЕЪ БА БАЪЗЕ
ОМОМОРФЕМАҲОИ
ЗАБОНҲОИ АНГЛИСӢ
ВА ТОҶИКӢ**

**О НЕКОТОРЫХ
ОМОМОРФЕМАХ
АНГЛИЙСКОГО И
ТАДЖИКСКОГО ЯЗЫКОВ**

**ON SOME
HOMOMORPHEMES
OF ENGLISH AND
TAJIK LANGUAGES**

Усмонова Малоҳат Эҳсоновна, н.и.ф., дотсенти
кафедраи тарҷума ва грамматикаи забони англисии
МДТ “Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик
Бобоҷон Ғафуров” (Тоҷикистон, Хуҷанд)

Усмонова Малоҳат Эҳсоновна, канд. филол. наук,
доцент кафедры перевода и грамматики английского
языка ГОУ “Худжандский государственный
университет имени акад. Бободжона Гафурова”
(Таджикистан, Худжанд)

Usmonova Malohat Ekhsonovna, candidate of
philological sciences, Associate Professor of the
department of translation and grammar of the English
language under SEI “Khujand State University named
after academician Bobojon Gafurov”
(Tajikistan, Khujand) **E-MAIL:** malohat@mail.ru

Вожаҳои калидӣ: омонимия, оморфемаҳои “-er”, “-ed”, “-ing”, “-s (-es)”,
оморфемаҳои -ӣ, -тар ва -ам, аффиксҳои шаклвазкунанда, морфемаҳои флексивӣ,
морфология, калмасозии оморфемаҳо, формант

Омӯзиши муқоисавии ҳодисаи забони омонимия дар низоми морфологии забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ сурат гирифтааст. Таҳлили муқоисавии чор оморфемаи “-er”, “-ed”, “-ing”, “-s (-es)” –и забони англисӣ ва се оморфемаи “-ӣ”, “-тар” ва “-ам”-и забони тоҷикӣ ба субут расонида шудааст. Зикр шудааст, ки бо назардошти бисёрвазифа ва дорои хусусиятҳои омонимии флексивӣ буданишон морфемаҳои флексивии зикргардида ба гурӯҳи оморфемаҳо дохил мешаванд. Дар забони англисӣ мавҷудияти оморфемаи “-ed” мушкилоти муайян намудани вазифаи грамматикӣ ба ҳайси сифат ё шакли перфекти замони гузашта баромад намудани вожаҳоро ба миён меорад, ки ин муаммо бо назардошти контексти пешина бартараф карда мешавад. Дар асоси омӯзиши сарчашмаҳои назариву амалии забониносои хориҷиву ватанӣ оид ба оморфемаҳои флексивӣ дар забони англисӣ вазифаҳои нави онҳо пешниҳод гардидаанд. Аз ҷумла, морфемаи флексивии “-er” на танҳо ҳамчун суффикси исмсоз баромад мекунад, балки барои сохтани дараҷаи қиёсии сифат ва зарф низ хизмат мекунад, ки айнан ҳамин вазифаро дар забони тоҷикӣ морфемаи “-тар” ба ӯҳда дорад.

Ключевые слова: омонимия, оморфемы “-er”, “-ed”, “-ing”, “-s (-es)”, оморфемы -ӣ, -тар и -ам, формоизменятельные аффиксы, флексивные морфемы, морфология, словообразование оморфем, формант

Производится сопоставительное изучение языкового явления омонимии в морфологической системе английского и таджикского языков. Объектами данного исследования являются четыре английские оморфемы: “-er”, “-ed”, “-ing”, “-s (-es)” и три таджикские оморфемы: “-ӣ”, “-тар” и “-ам”. Указывается, что данные флексивные морфемы включаются в ряд оморфем из-за их многофункциональности и флексивной омонимичной специфики. В английском языке оморфема “-ed” может стать причиной грамматических трудностей при определении причастия прошедшего

времени и перфектной формы глагола, поскольку для определения слова, оканчивающегося на “-ed”, необходимо проанализировать целое высказывание. Опираясь на теоретические труды отечественных и зарубежных лингвистов о флективных оморфемах английского языка, представлены их новые функции. В том числе определено, что английская флективная морфема “-er” выступает не только как суффикс имён существительных, но и образует сравнительную степень качественных прилагательных и наречий. Данную функцию в системе сравнительной степени таджикских прилагательных выполняет морфема “-map”.

Key-words: homonymy, homomorphemes “-er”, “-ed”, “-ing”, “-s (-es)”, homomorphemes – *ī*, -map and -ам, form-changing affixes, inflexional morphemes, morphology, word building of homomorphemes, formant

It is known that in linguistics the language phenomenon of homonymy is mostly studied on the level of lexis. The article is devoted to the studies of the language phenomenon of homonymy in the morphological system of English and Tajik languages. Typological investigation of four English homomorphemes “-er”, “-ed”, “-ing”, “-s (-es)” and three Tajik homomorphemes “-*ī*”, “-map”, “-ам” are the object of the given research. The flective morphemes due to their polyfuctining and presence of homonym specificities are included into the number of homomorphemes. The existence of homomorphemes “-ed” can cause grammatical challenges in defining past participle and perfect form of verb. However, the solution of the problem comes out from the previous context, i.e., while defining the word finished by “-ed” the whole context should be analyzed. Proceeding from theoretical resources of native and foreign philologists about inflexional homomorphes we reveal their extra functions. As well as, English inflexional morpheme “-er” functions not only as a noun suffix, however, the given formant builds a comparative degree of qualitative adjectives and adverbs. In the system of the Tajik language morpheme “-map” executes the same function.

Ҳодисаи омонимия аз дер боз диққати муҳаққиқонро ба худ ҷалб мекунад ва аз нуқтаи назари муҳталиф мавриди таҳлил қарор мегирад. Доираи масоили марбут ба омонимия хеле васеъ мебошад. Аз рӯи анъана омонимияро бештар дар сатҳи калима (лексемаҳо ва калимашаклҳо) ё ибораҳо меомӯзанд. Масалан, Аҳмедова М. дар яке аз тадқиқотҳояш оид ба муаммоҳои омонимӣ дар забони форсӣ зикр менамояд, олимон бештар дар забони форсӣ омонимияро ҳамчун ҷанбаи умумии тадқиқот дар сатҳи лексикии забон баррасӣ кард (1, с.31).

Яготинцева А.В. дар мақолаи “Идроки амалии масъалаи омонимия дар забони англисӣ” (Практическое осмысление вопроса омонимии в английском языке) хусусиятҳои омонимҳоро муайян ва 10 номгӯи омоним-калимаҳои серистеъмоли забони муосири англисиро зикр кардааст (12, с.47). Сарчашмаҳои илмӣ-назарии мавриди омӯзиш қарор гирифта аз он далолат медиҳанд, ки дар забонҳои муосири англисӣ ва тоҷикӣ ба ҳодисаи забонии омонимия дар системаи морфологӣ эътибори махсус дода нашудааст.

Дар ин мақола кӯшиш ба ҳарч медиҳем, ки таҳлили муқоисавии омонимия ва оморфемаҳоро дар низоми морфологии забонҳои англисӣ ва тоҷикӣ ба субут расонем. Дар забоншиносӣ мафҳуми омонимия на танҳо дар сатҳи лексикология, балки дар сатҳи грамматика низ васеъ истифода мешавад. Забоншинос Л.В. Саркисян қайд кардааст, ки омонимияи грамматикӣ хусусияти муҳими типологии аломати забонро доро мебошад (8, с. 14). Давлятова Ч.А. бошад, ба ҳодисаи забонии омонимия на танҳо дар сатҳи лексикӣ ё грамматикӣ, балки ба омонимияи фонетикӣ низ назар кардааст (3, с. 4)

Омонимия дар сатҳи морфемаҳо як зернизоми омонимии забонӣ ба ҳисоб меравад. Морфемаҳои омонимии флективӣ гуфта морфемаҳоеро меноманд, ки аз лиҳози ҷузьҳои (компонентҳои) овозӣ бо ҳам мувофиқат намуда, маънои гуногунро ифода менамояд. Дар забони муосири англисӣ морфемаҳои омонимӣ ба таври васеъ истифода шуда, барои ташаккули шаклҳои грамматикӣ хизмат мекунад. Морфемаҳо аз лиҳози морфологӣ мустақил набуда, ба ҷузьҳо ҷудо намешаванд (2, с. 7-8)

Низомии морфологӣ забони англисӣ яке аз қабатҳои серҷабҳаи сохтори забонӣ маҳсуб меёбад. Низомии аффиксионалии ин забон бошад, маҷмӯи воситаҳои морфологиро ташкил медиҳад.

Профессор К.Усмонов 14 морфемаи флективии забони тоҷикӣ ва 13 морфемаи флективии забони англисиро зикр кардааст, ки ҳар яке онҳо зиёда аз як маънои грамматикиро ифода менамояд. Дар забони муосири тоҷикӣ морфемаи “-ам” дар калимаи “*меҳонам*” барои ифодаи категорияи шахсу шумораи феъл, яъне ба шахси якуми шумораи танҳои феъли “*хондан*” ишора мекунад. Лекин дар калимаи “*мактубам*” морфемаи “-ам” ба маънои грамматикӣ соҳибият далолат мекунад. Бинобар он метавон гуфт, ки морфемаи флективи “-ам” дар мисолҳои овардашуда морфемаи омонимӣ мебошад. Дар калимаҳои “*қорам*” ва “*ишнам*” ба созмон додани исми сохта хизмат мекунад. Дар ҷумлаи “*Гаит маълумам, ки меҳмон омадааст*” бошад, ба феъли гузарандаи “*маълум гаитан*” пайваست шуда, дар шакли тасрифӣ ба шахси якуми шумораи танҳо ишора менамояд (9, с. 21).

Чӣ тавре ки қайд гардид, омонимия ҳамчун як ҳодисаи забонӣ на танҳо дар сатҳи лексикология, балки дар сатҳи морфология ва фонология низ серистеъмол мебошад. Омонимия дар системаи грамматикӣ забон мураккаб ва хос ба шумор меравад, яъне воҳиди арзишноки минималии забон – морфема ҳам метавонад омонимҳои худро дошта бошад. Дар забони муосири англисӣ морфемаҳои омонимӣ ба таври васеъ истифода шуда, барои ташаккули шаклҳои грамматикӣ хизмат мекунад.

Омузиши морфемаҳои флективии забони англисӣ нишон медиҳад, ки вобаста ба хусусиятҳои сохториву маъноӣ ва вазифаашон 4 морфемаи омонимии флективии зерини сермаҳсули ин забонро метавон ба гурӯҳи оморфемаҳо дохил намуд: “-ed”, “-er”, “-ing”, “-s (es)”.

Пасванди ифодакунандаи иҷрокунандаи амал “-er” пасванди аз ҳама пурмаҳсули калимасоз маҳсуб меёбад. Аслан пасванди “-er” ба гурӯҳи алломорфии “-or” дохил мешавад. Мутобиқи ақидаи англишинос Л.М.Карашук, гурӯҳи алломорфии пасванди “-or” гунаҳои фонематикӣ худро надорад (6, с.13). Дар ҷараёни инкишоф пасванди “-er” аз исм ва феъл исмҳои месохт, ки иҷрокунандаи ягон фаъолиятро ифода мекарданд. Инчунин, морфемаи “-er” дар ҷараёни инкишофи худ маъноҳои иҷрокунандаи амал (*hatter-қулоҳдӯз*), мансубият ба ягон минтақа (*Londoner –соқини шаҳри Лондон*) ва соҳиби ягон олат будан ё бо он олат ягон фаъолият иҷро намуданро (*knocker – ҳалқаи дар*) ифода мекард. Дар забони муосири тоҷикӣ ба ҳайси муодилҳои оморфемаи мазкур пасвандҳои “-ӣ, -ак ва -гар” баромад мекунад.

Пасванди “-er” ба асоси исм ҳамроҳ шуда, мафҳуми мансубият ба минтақаи муайянро ифода мекунад. Ин маъноро шартан бо мафҳуми “нисба”-и забони тоҷикӣ баробар шуморидан мумкин аст. Мисол: *villager-деҳотӣ, рустой, hosteller-донишҷӯи соқини хобгоҳ, islander-соқини ҷазира*. Инчунин, оморфемаи “-er” бо асоси сифати ифодакунандаи маънои ранг ё хусусияти хос якҷоя шуда, вожаҳои месозад, ки ба шахси соҳиби хусусиятҳои зикршуда далолат менамояд: *greener - дар курси аввал таҳсилкунанда, fresher - нав ба донишгоҳ қабулшуда*.

Як қатор забоншиносон, аз ҷумла. Ҷ.Аҳмадова, М.Шукуров, Н.Маъсумӣ, Ш. Рустамов, О.Қосимов ва дигарон ар забоншиносии тоҷик оид ба вазифаҳову хусусиятҳои морфемаҳои забони тоҷикӣ тадқиқот бурдаанд. Дар забони муосири тоҷикӣ оморфемаи аз ҳама сермаъноӣ серистеъмол пасванди “-ӣ” буда, он аффикси муштараквазифа ҳисобида мешавад. Омӯзиши муқоисавии забонҳо нишон медиҳад, ки ба оморфемаи “-er”-и забони англисӣ дар мавриди ифодаи мафҳуми мансубият ба минтақаи муайян маҳз оморфемаи тоҷикӣ “-ӣ” мутобиқат дорад, яъне пасванди “-ӣ” ба асоси исм ҳамроҳ шуда, маънои мансубият ба ягон маконро ифода мекунад, ба ибораи дигар, нисба месозад. Мисол: *шаҳрӣ, деҳотӣ, сугдӣ* ва ғайра.

Дар маънаи истифодаи оморфемаи “-ӣ” дар забони тоҷикӣ Ш.Рустамов қайд мекунад, ки “Суффикси “-ӣ” оморфема буда, дар исму сифатсозӣ маъно ва вазифаҳои аз ҳам фарқкунандаи он равшан зоҳир мешавад.” (7, с.56)

Омӯзиши морфемаи омонимии “-ӣ” дар забони муосири тоҷикӣ нишон медиҳад, ки он на танҳо вазифаи исм, сифат, сифати феълӣ ва зарф хизмат мекунад. Мисол: *арабӣ, дастӣ, саҳарӣ*. Дар калимаи “*суфтӣ*” як вазифаи дигари он низ равшан зоҳир мешавад. Яъне оморфемаи “-ӣ” дар мисоли овардашуда ба шахси дуҷуми шумораи танҳои феъли “*суфтан*” дар замони гузашта далолат мекунад. Ҳамзамон тавассути оморфемаи мазкур аз сифат исми абстракт сохта мешавад: *зебӣ, осонӣ, ҷолокӣ, тезӣ*. Аз ҳамин лиҳоз, морфемаи флективи “-ӣ” дар забони тоҷикӣ аз ҳама сермаҳсултарин оморфема маҳсуб меёбад. (5, с.185)

Дар забони муосири англисӣ морфемаи “-er” ғайр аз маҳсулноки ва маъмулии ҳамаҷонибааш, хусусияти ифода намудани маънои иҷроқунандаи амал ва ҳамчунин иҷрои амал тавассути ягон олатро нигоҳ доштааст.

Оморфемаи флективи “-er” дар забони муосири англисӣ ҳамчунин дараҷаи қиёсии сифатҳои аслиро месозад. Ин хусусияти пасванди “-er” низ яке аз асосҳои оморфемаи флективӣ ҳисоб шудани он мебошад.

Дар забони англисӣ дараҷаи қиёсии сифатро бо се восита ифода мекунанд. Воситаи якум – воситаи синтетикии дараҷаи қиёсии сифат бо роҳи ба асоси сифати аслии ҳамроҳ намудани пасванди “-er” созон дода шуда, аломатҳои қавии дар натиҷаи муқоиса зоҳир шудаи ашё ва ҳосиятҳоро ифода менамояд.

Мисол: fast-faster;

big-bigger;

young-younger.

Ҳангоми сохтани сифати дараҷаи қиёсӣ пасванди “-er” танҳо ба сифатҳое, ки аз ду ҳиҷо каманд, ҳамроҳ мешавад. Мисол: tall – taller, soft – softer, small – smaller, easy – easier, happy – happier, heavy – heavier. Ҳолатҳое ба назар мерасанд, ки ҳарчанд калима аз ду ҳиҷо зиёд набошад ҳам, шаклҳои дараҷаи қиёсии сифат тавассути шаклсозии суплективӣ амалӣ мегарданд ва дар бунёди чунин калимаҳо оморфемаи флективи “-er” иштирок намекунад.

Мисол: well-better-best (хуб-хубтар-хубтарин ё беҳтарин), bad-worse-the worst (бад-бадтар-бадтарин), little-less- the least (хурд-хурдтар-хурдтарин)

Мисолҳо собит месозанд, ки вазифаи оморфемаи “-er”-и забони англисиро ҳангоми бунёди дараҷаи қиёсии сифат пасванди “-тар”-и забони тоҷикӣ ба иҷро расонида истодааст. Пасванди мазкур низ ба гурӯҳи оморфемаҳо дохил мешавад, зеро он дар системаи морфологии забони тоҷикӣ танҳо ду вазифаро иҷро мекунад. Якум, сохтани дараҷаи қиёсии сифати аслии ба воситаи ба дараҷаи одӣ илова гаштани суффикси “-тар”

сохта мешавад: калонтар, баландтар, хубтар, ширинтар ва ғайра (5, с.187). Дуюм, ифодаи дараҷаи қиёсии зарф, ки бо дараҷаи қиёсии сифат бо як тарз сохта мешавад: барвақттар.

Форманти “-ing” аффикси флективӣ буда, дар системаи морфологии забони англисӣ мавқеи хеле муҳимро ишғол менамояд, зеро маҳсулноқӣ ва такрорёбии он дар истифодабарӣ ба инкишофи на танҳо забони англисӣ, балки ба дигар забонҳои гуногунсохтор низ таъсир мерасонад. Вожаҳои инжиниринг, консалтинг, тренинг ва ғайраҳо, ки ҳамчун калимаҳои иқтибосӣ дар чандин забонҳои гуногунсохт истифода мешаванд, маҳз тавассути оморфемаи флективи “-ing” сохта шудаанд.

Баромади пасванди “-ing” аз забонҳои қадимаи олмонӣ реша мегирад. Аз ҷиҳати пасванди мазкур ду шакл дошта, ду вазифаро иҷро менамуд: -ing ва -ung (4, с.60). Дар забони муосири англисӣ танҳо шакли аввали он истифода мешавад. Морфемаи -ing хусусияти валентноқӣ дошта, ҳамчун аффикси муштараквазифа хизмат мекунад ва дар муайян намудани маъноҳои гуногуни грамматикӣ нақши муҳимро мебозад.

Дар умум, се маънои грамматикӣ оморфемаҳои “-ing” –ро дар забони англисии муосир мушоҳида кардан мумкин аст, зеро ин формант дар системаи морфологии забони англисӣ бисёрвазифаю бисёрҷабҳа мебошад.

Масалан:

1. It`s raining.

2. Flattering won`t help.

Дар мисолҳои додашуда мавқеи оморфемаро метавон аз ду ҷиҳат шарҳ дод: якум, чун нишондиҳандаи замони ҳозираи давомдор, ва дуюм, ҳамчун аффикси флективи калимасоз.

Дар ҷараёни сохтани герундий тавассути оморфемаи мазкур ҳамнишинии он бо феъл ба назар мерасад ва дар ин ҳолат дар забони тоҷикӣ ин вазифаро пасванди исмсози -иш ба ӯҳда мегирад.

Мисол:

Reading - хониш

Germinating - сабзиш

Морфемаи мазкур ба сифати формант баромад намуда, серистеъмол ва маҳсулноқ мебошад. Ба ғайр герундий ва сохтани шакли аналитикӣ феълҳои давомдор морфемаи “-ing” сифати феълии замони ҳозираро низ ифода менамояд: writing – навиштаиастода. Бо назардошти яқинд маъноҳои грамматикӣ ифода намудани пасванди “-ing”-ро низ бе шубҳа метавон ба гурӯҳи оморфемаҳои забони англисӣ ворид намуд.

Дар забони муосири англисӣ пасванди “-ed” яке аз морфемаҳои флективи омонимӣ ба ҳисоб меравад. Ба ақидаи П.М.Карашук, морфемаи флективи омонимии “ed” барои сохтани шакли замони гузашта ва сифати феълии дуҷуми феълҳои дуруст истифода мешавад (6, с. 73)

Оморф “-ed” ҳамчун аффикси калимаивазкунанда барои сохтани шаклҳои замони гузашта, сифати ғайривоқеӣ ва сифати феълии дуҷуми феълҳои дуруст хизмат мекунад.

Мавҷудияти оморфемаи мазкур дар муайян намудани баъзе ҳодисаҳои грамматикӣ метавонад мушкilotро ба миён орад. Масалан, байни шаклҳои феъли to have ва мубтадои бевосита, ки бо исм ва ё ибораҳои исмиву сифатӣ ифода ёфтаанд, муаммои грамматикӣ пайдо шуда метавонад. Яъне саволе ба миён меояд, ки оё чунин шакли грамматикӣ ба хабарӣ дар шакли перфектӣ истода тааллуқ дорад ё муайянкунандаи исми минбаъда мебошад. Мисол “... had grilled salmon” ҳамчун “моҳиро таф дод” (Present Perfect) ё моҳии тафдодашударо дошт (Past Simple) шарҳ дода мешавад (11, с. 96). Лекин ҳалли чунин муаммои грамматикӣ аз контексти умумӣ ва истифодаи хабарӣ сода, ки бо пайвандаки

пайваस्तкунанда омада, ба истифодаи Present Simple ва сифати феълии ба исм ишоракунанда нигаронида шудааст, бармеояд: *The we all went to a restraint and had grilled salmon.*

Дар натиҷаи омонимияи пасвандҳои калимаивазкунанда шаклҳои алоҳидаи калимаҳо, ки ба ҳиссаҳои гуногуни нутқ мансубанд, метавонанд шакли зоҳирии якхела дошта бошанд. Дар навбати худ, тавре ки қайд карда шуд, шакли замони гузаштаи феъли дуруст (*the method he suggested*) зоҳиран аз сифати феълии замони гузашта (*the method he suggested*) тамоман фарқ намекунад. Барои муайян намудани калимашаклҳое, ки бо морфемаҳои флективии омонимӣ сохта шудаанд, бояд муқаррар намуд, ки ҳар яки ин калимашаклҳо ба кадом низоми шаклҳо, яъне парадигмаҳо дохил мешаванд. Бо ибораи дигар, барои муайян намудани ба кадом ҳиссаи нутқ мансуб будани калимашакли *suggested*, ки дар боло оварда шуд, бояд дигар шаклҳои калимаи мазкур дарёфт карда шаванд: *suggesting, suggests* ва ғайра.

Яке аз сермахсултарин морфемаҳои омонимии флективии забони англисӣ – морфемаи “-s” ё “-es” махсуб меёбад.

Оморфемаи “-s (-es)” ҳамчун форманти шумораи ҷамъи исмҳо хизмат мекунад. Дар вазифаи форманти шумораи ҷамъи исмҳо ба се морфемаи шумораи ҷамъи исмҳои забони тоҷикӣ мувофиқат менамояд: Морфемаи “-ҳо”, ки метавонад ба ҳама гуна исм ҳамроҳ гардад. Масалан: *The windows stood wide open. –Тирезаҳо калон кушодагӣ буданд.*(10, с.162)

Ба морфемаи “-он”, ки бо исмҳои ҷондор ва ифодакунандаи баъзе узвҳои бадани инсон истифода мешавад ва ҷор алломорф дорад: *[он], [гон], [вон], [ён]*. Ҳангоми истеъмоли исм дар вазифаи номбаршуда дар забони тоҷикӣ он метавонад дар шакли шумораи танҳо маънои шумораи ҷамъро ифода кунад.

Дар забони англисӣ дар ҳолати додашуда исм бояд дар шакли шумораи ҷамъ истеъмол гардад:

He always remembered the names and ages of the children.

– *Ӯ ном ва синну соли қӯдакони онҳоро ҳамеша дар ёд нигоҳ медошт.*

Ин воҳиди морфологиӣ бисёрвазифа дар гуфтор барои ифодаи муносибатҳои зерин хизмат менамояд: морфемаи додашуда маънои посессивиро ифода менамояд: *Arthur's eyes travelled slowly down the page.*

– *Ҷаҳмони Артур оҳиста-оҳиста ба зерӣ коғаз дӯхта шуд.*

The officer was standing by the table, examining Montanelli's portrait.

– *Афсар дар назди миз истода, сурати Монтанеллиро муоина мекард (Э.Войнич).*

Тавре ки мушоҳида мешавад, морфемаи “-s” ба забони тоҷикӣ тавассути изофати “и” ифода гардида, ба исм ҳамроҳ шудааст, ки он ба мансубияти ашё далолат мекунад, вале дар забони англисӣ бошад, баръакс: Морфемаи “-s” барои таъмини алоқа байни ду исме, ки дар муносибати субъектӣ қарор доранд, хизмат менамояд: *Arthur's visit's caused him more distress than pleasure. (Э.Войнич).*

Оморфемаи “-s (es)” воҳиди морфологиест, ки барои ифодаи як қатор маъноҳои грамматикии феъл хизмат менамояд. Ифода намудани шакли ҷамъи ҷонишинҳои соҳибӣ хусусияти дигарӣ оморфемаи “-s” мебошад. Мисол: *our-ours, your-yours, their-theirs.*

Дар ин ҷуфтҳо шакли якум алоқаманд ва шакли дуум мутлақ мебошад. Шакли якум ба монанди сифат барои муайян намудани ягон исм хизмат мекунад. Он мансубияти ашёро ба шахсони муайян нишон медиҳад (10, с. 164).

Ҳамин тавр, таҳлили осори илмӣ-тадқиқотии олимони ватаниву хориҷӣ собит месозад, ки муаммои омонимия на танҳо дар сатҳи лексикӣ, балки дар сатҳи морфологӣ

низ бояд мавриди омӯзиш қарор гирад, зеро дар низоми морфологии забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ оморфемаҳо хеле серистеъмол ва сермахсул буда, вазифаҳои мухталифи грамматикиро иҷро менамоянд. Омонимияи аффиксҳои шаклвазкунанда яке аз хусусиятҳои барҷастаи забонҳои муқоисашаванда маҳсуб ёфта, тарҷумаи ҷумлаҳои, ки дар онҳо морфемаҳои флективии омонимӣ истифода шудаанд, таваҷҷӯҳи махсусро талаб мекунанд. На ҳамаи муодилҳои тоҷикии оморфемаҳои забони англисӣ, ки мавриди таҳлил қарор дода шудаанд, метавон ба гурӯҳи оморфемаҳои забони тоҷикӣ ворид намуд ва баръакс. Бовучуди ин, аз рӯи миқдор оморфемаҳои забони тоҷикӣ назар ба забони англисӣ зиёд буда, дар байни онҳо пасвандҳои -й ва -ам сермахсултарин морфемаҳои флективӣ ба шумор мераванд.

Пайнавишт:

1. Ахмедова М.Н. Лексико-семантические исследования омонимов в персидском языке // *Современные проблемы социально-гуманитарных наук*. – Казань, 2016. – №3(5). – С.30-35.
2. Арбекова Т.И. Лексикология английского языка (практический курс). – М., 1977. – 240 с.
3. Давлятова Ч.А. Омонимия как системная категория (на материале таджикского языка): дисс...канд.филол.наук/ Ч.А. Давлятова. – Душанбе, 2017. – 171с.
4. Жердева, М. О. Суффикс –ing/–ung в истории английского языка // *Лесной вестник*. – 2003. – №4. – С. 60-62.
5. Забони адабии ҳозираи тоҷик. Қисми 1. – Душанбе, 1971. – 452 с.
6. Каращук П.М. Аффиксальное словообразование в английском языке. – М., 1965. – 171с.
7. Рустамов Ш. Исм. Категорияҳои грамматикӣ, калимасозӣ ва мавқеи исм дар системаи ҳиссаҳои нутқ. – Душанбе, 1981. – 210 с.
8. Саркисян Л. В. Морфемное строение и звуковая форма английского и армянского слова в категориальном аспекте: автореф. дисс...канд. филол. наук / Л.В. Саркисян. – М., 2002. – 24 с.
9. Усмонов К. Грамматикаи муқоисавии забонҳои англисӣ ва тоҷикӣ. Китоби дарсӣ. – Хуҷанд, 2017. – 372 с.
10. Усмонов К., Ибрагимова Р. Английская оморфема “-s” (“-es”). // *Учёные записки. Серия: Гуманитарные науки*. – Худжанд, 2017. – №4(53). – С. 160-164.
11. Усмонова М.Э., Абдуллоев М. Роҷеъ ба морфемаи омонимии флективии “-ed” дар системаи морфологии забони англисӣ // *Армуғони наврӯҳони илм*. – Хуҷанд: Нури маърифат, 2017. – С. 63-68.
12. Яготинцева А.В. Практическое осмысление вопроса омонимии в английском языке // *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. Языкознание и литература*. 2015. – С. 46-48.

Reference Literature:

1. Akhmedova M.N. Lexico-Semantical Investigation of Homonyms in the Persian Language // *Contemporary Problems of Social-Humanitarian Sciences*. – Kazan, 2016, #3(5), -pp. 30-35.
2. Arbekova T.I. Lexicology of the English Language (practical course) – M., 1977. – 240 pp.
3. Davlyatoba Ch.A. Homonymy as a Systemic Category (Based on the Material of the Tajik Language) / Candidate dissertation in philology. – Dushanbe, 2017. – 171 pp.
4. Jerdeva M.O. Suffix –ing/–ung in the History of the English Language // *Sylvan Bulletin*, #4, 2003. – pp. 60-62.
5. Contemporary Tajik Literary Language. Part 1. – Dushanbe, 1971. – 452 pp.
6. Karashchuk P.M. Affixial Word-Building in the English Language. – M., 1965. – 171 pp.

7. Rustamov Sh. Noun. Grammatical Categories, Word-Building and the Role of Noun in the System of Parts of Speech. – Dushanbe, 1981. – 210 pp.
8. Sarkisyan L.V. Morphemic Structure and Sound Form of English and Armenian Word in Catigorial Aspect // Synopsis of candidate dissertation in philology. – Moscow, 2002. – 24 pp.
9. Usmonov K. Contrastive Grammar of English and Tajik Languages. Manual. – Khujand, 2017. – 372 pp.
10. Usmonov K. , Ibraghimova R. English Homomorpheme “-s” (“-es”). // Scientific Notes of Khujand State University #4(53) – Khujand, 2017, - pp. 160-164.
11. Usmonova M.E., Abdulloev M.M. On the Inflexible Homomorphous Morpheme “-ed” in the Morphological System of the English Language // Young Scientists` Collection of Articles. – Khujand: Light of Enlightenment, 2017, - pp. 63-68.
12. Yagotintseva A.V. Practical Comprehension of the Problem of Homonymy in the English Language // Actual Problems of Humanitarian and Natural Sciences. Linguistics and Literature. 2015, – pp. 46-48.